



Vlaams  
Parlement

vergadering **C296**  
zittingsjaar 2014-2015

Woordelijk Verslag

### **Commissievergadering**

Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening,  
Energie en Dierenwelzijn

van 1 juli 2015

## INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Annemie Turtelboom, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de hernieuwbare-energie-doelstellingen – 2667 (2014-2015)	
VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Annemie Turtelboom, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het voortgangsverslag inzake hernieuwbare energie van de Europese Commissie – 2686 (2014-2015)	3
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Annemie Turtelboom, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het internationaal lidmaatschap van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG) – 2666 (2014-2015)	9
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Annemie Turtelboom, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de versnelde afbouw van aardgastoevoer uit Nederland – 2678 (2014-2015)	11
VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Annemie Turtelboom, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de bouw van duurzame erfgoeddepots – 2692 (2014-2015)	14

**VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Annemie Turtelboom, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de hernieuwbare-energie-doelstellingen  
– 2667 (2014-2015)**

**VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Annemie Turtelboom, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het voortgangsverslag inzake hernieuwbare energie van de Europese Commissie  
– 2686 (2014-2015)**

**Voorzitter: de heer Bart Nevens**

**De voorzitter:** De heer Gryffroy heeft het woord.

**De heer Andries Gryffroy (N-VA):** Minister, ik wil het hebben over de subdoelstellingen met betrekking tot hernieuwbare energie die in Vlaanderen zijn afgesproken. Het percentage hernieuwbare energie ten opzichte van het totale bruto finaal energieverbruik is in 2012-2013 slechts gestegen van 5,6 naar 5,8 procent. De Vlaamse Regering stelt elk jaar een bruto binnenlandse groenestroomproductie voorop en legt indicatieve subdoelstellingen per hernieuwbare energiebron vast, die erop gericht zijn de vooropgestelde bruto binnenlandse groenestroomproductie te bereiken. We kunnen dat terugvinden in tabellen op de site van de Vlaamse overheid, waar men een opsplitsing maakt tussen bijvoorbeeld groene stroom, groene warmte en biofuel.

Op 31 januari 2014 – in de vorige legislatuur, dus – heeft de Vlaamse Regering voor groene stroom indicatieve subdoelstellingen per hernieuwbare energiebron en een jaarlijkse bruto productie vastgelegd. Daarbij werd ook een doelstelling van 10,5 procent hernieuwbare energie tegen 2020 vooropgesteld. Ik weet dat er ook onderhandelingen zijn met de andere gewesten en met het federale niveau over het al dan niet halen van 10,5 procent.

Om die 10,5 procent hernieuwbare energie tegen 2020 te halen, wordt een bruto finaal energieverbruik in 2020 van 243.000 gigawattuur naar voren geschoven. Uit de inventaris hernieuwbare energiebronnen Vlaanderen voor de periode 2005-2013, opgesteld door de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO), blijkt echter dat het bruto finaal energieverbruik in 2013 281.000 gigawattuur is, evenveel als in 2007.

Minister, is een bruto finaal energieverbruik in 2020 van 243.000 gigawattuur tegen 2020 nog realistisch? Dat zou immers betekenen, vertrekkende van de huidige 281.000 gigawattuur, dat we ongeveer 2 procent energie per jaar moeten besparen, vanaf vandaag tot 2020. Dat is mogelijk, maar het betekent wel dat de beslissingen bij wijze van spreken eergisteren al moesten zijn genomen.

Is de Vlaamse hernieuwbare-energie-doelstelling van 10,5 procent tegen 2020 nog haalbaar met de in 2014 door de Vlaamse Regering vastgelegde indicatieve subdoelstellingen per hernieuwbare energiebron? Zo ja, hoe?

Wanneer zal de Vlaamse Regering dit jaar de bruto binnenlandse groenestroomproductie, het verwachte bruto finaal energieverbruik in 2020 en de vastgelegde indicatieve subdoelstellingen per hernieuwbare energiebron evalueren? Wat moeten we nog investeren om die 10,5 procent te halen? Wat zou de totale kost daarvan zijn? De kost om die 10,5 procent te halen, zal ergens mee betaald moeten worden, met een of ander systeem. We kennen nu de groenestroomcertificaten, maar dat kan eventueel nog gewijzigd worden. Het zal sowieso ook een impact hebben op de elektriciteitsfactuur van een gezin, een kmo of een

energie-intensief bedrijf in 2020. U kunt daar uiteraard geen getallen op kleven, maar ik veronderstel dat u toch al ideeën hebt over hoe u dat zou aanpakken.

**De voorzitter:** De heer Danen heeft het woord.

**De heer Johan Danen (Groen):** Minister, het was een rapport van de Europese Commissie van twee weken geleden dat ons tot deze vraag inspireerde. Uit dat rapport bleek onder andere dat negentien lidstaten met het reeds uitgevoerde of geplande beleid inzake hernieuwbare energie hun streefcijfers voor 2020 zullen overtreffen. Ook België deed het in 2013 beter dan het indicatieve aandeel dat werd opgenomen in het vooropgestelde traject.

Er zijn echter een aantal lidstaten, waaronder ons land, die moeten beoordelen of het beleid en de gehanteerde instrumenten volstaan en doeltreffend zijn voor het halen van de doelstellingen inzake hernieuwbare energie, iets waar u toch op wilt inzetten. De procentuele toename van het aandeel hernieuwbare energie was in België beperkt tussen 2012 en 2013, terwijl de gevraagde toename een sterke stijging zal kennen richting 2020 – dat is althans de bedoeling. Tegen het huidige tempo zal België het streefcijfer van 13 procent hernieuwbare energie in 2020 echter niet halen.

Minister, de cijfers in het voortgangsrapport hebben betrekking op België. Behaalde Vlaanderen in de trajectperiode 2011-2012 eveneens de doelstellingen inzake hernieuwbare energie? Wat is de prognose voor Vlaanderen tegen 2020? Behaalt Vlaanderen het afgesproken streefcijfer? In welke sector wenst u nog bijkomende inspanningen te leveren, naast de reeds bestaande en gecommuniceerde?

Uit de cijfers van het voortgangsrapport hernieuwbare energie blijkt dat een aantal landen de vooropgestelde streefcijfers ruimschoots zullen overtreffen. Dat viel me onmiddellijk op. Een aantal andere landen zullen deze streefcijfers vermoedelijk niet behalen. Deze situatie maakt het voor bepaalde lidstaten interessant om onderling samenwerkingsovereenkomsten af te sluiten, waardoor ze gezamenlijk het beoogde streefcijfer wel kunnen behalen. Voor België bestaat de mogelijkheid dat het streefcijfer van 13 procent niet wordt behaald in 2020. Minister, hebt u er weet van of België gebruik zou maken van een dergelijke samenwerkingsovereenkomst? Werd u hiervoor al gecontacteerd? Of hebt u zelf contacten gelegd?

Vlaanderen kan autonoom beslissen over het beleid inzake hernieuwbare energie op zijn grondgebied. Vlaanderen kan dus, indien gewenst, ook samenwerkingsovereenkomsten afsluiten met andere lidstaten of deelstaten. Neemt u de mogelijkheid tot het afsluiten van zulke overeenkomsten met andere lid- of deelstaten in overweging, minister? Zult u bij voorkeur een samenwerkingsovereenkomst afsluiten met de andere gewesten in België? Wie zijn de voorkeurspartners indien Vlaanderen de beoogde doelstelling ruimschoots zal behalen? Wie zijn de voorkeurspartners indien Vlaanderen de beoogde doelstelling niet zal behalen? Hebt u al gesprekken gevoerd voor een eventuele samenwerking? Indien ja, met wie?

**De voorzitter:** De heer Bothuyne heeft het woord.

**De heer Robrecht Bothuyne (CD&V):** Het zijn interessante vragen, collega's. Eigenlijk vraagt u een samenvatting van het hele Vlaamse beleid voor energie, want het gaat zowel over energiebesparing, energie-efficiëntie, productie van hernieuwbare energie en de ondersteuning ervan, als internationale samenwerking.

Het aspect groene warmte is misschien nog vergeten in het hele verhaal. Dat was onderbenut in ons Vlaamse energiebeleid de voorbije jaren. We weten allemaal dat u maximaal wilt inzetten op zonne- en windenergie en het potentieel in Vlaanderen maximaal wilt 'ontginnen', om een fossiel woord te gebruiken. We

steunen u daar ten volle in, minister, want in eerste instantie moeten Vlaanderen en België zelf de doelstelling trachten te realiseren, alvorens te kijken naar samenwerkingsverbanden met andere lidstaten. Zeker voor de groene warmte is er nog veel potentieel. Wat is uw mening daarover?

**De voorzitter:** Minister Turtelboom heeft het woord.

**Minister Annemie Turtelboom:** Het energieverbruik van Vlaanderen in 2020 hangt af van heel wat onzekerheden zoals het weer in 2020, de aard en de omvang van de economische activiteiten, de respons op het energiebesparingsbeleid enzovoort. Een aantal factoren zijn moeilijk te voorspellen. Wallonië heeft op dit moment een beter percentage, omdat door de economische crisis het verbruik sterk is gedaald.

Het meest actuele cijfer voor het finaal energieverbruik 2020 werd door de VITO in opdracht van het departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) gesimuleerd als input voor het prognoserapport broeikasgassen dat België op 24 april 2015 aan de Europese Commissie heeft bezorgd. Uitgaande van de huidige groei- en besparingsverwachtingen in de diverse sectoren, bedraagt de inschatting voor het bruto finaal energieverbruik in 2020 263.709 gigawattuur. Dat verbruik ligt hoger dan eerdere schattingen die gebaseerd waren op een ruwe trendanalyse, die vertekend werd door de crisis en enkele warme winters.

Het aandeel hernieuwbare energie wordt bepaald door de productie van hernieuwbare energie (de teller) op het totale energieverbruik (de noemer). Dat zeg ik erbij omdat het laatste vaak wordt vergeten. Het percentage kan snel stijgen, wanneer een aantal grote energieverbruikende bedrijven zouden delokaliseren. Dan heb je zogezegd een heel goed cijfer voor hernieuwbare energie, maar een heel slecht economisch cijfer. Beide zijn wel van belang.

Aangezien het verwachte bruto finaal energieverbruik tegen 2020 geactualiseerd werd en naar boven is bijgesteld, zullen de indicatieve subdoelstellingen per hernieuwbare energiebron vastgelegd in 2014 eveneens bijgesteld moeten worden. Eerder dan opnieuw niet of nauwelijks onderbouwde subdoelstellingen zoals in 2014 vast te leggen, willen we dit beter onderbouwd doen. Daarom onderzoeken we nu onder andere in het kader van de fast lane wind of het effectief mogelijk is om de subdoelstelling van wind naar boven op te trekken. De resultaten van de werkgroep fast lane worden tegen het einde van het jaar verwacht.

Verder weten we uit het marktanalyserapport van het Vlaams Energieagentschap dat bij de realisatie van de twee nieuwe grote biomassa centrales, op basis van de contracten die nog de vorige legislatuur zijn afgesloten, de subdoelstelling voor groene stroom en de subdoelstelling voor biomassa tegen 2020 overschreden worden, als de omstandigheden dezelfde blijven. Ik wacht ook de evaluatie van de subdoelstellingen van groene stroom van het Vlaams Energieagentschap af om verdere conclusies te trekken. Dit rapport verwacht ik heel binnenkort. Ik zou graag meer tussentijdse cijfers krijgen. We kijken hoe dat mogelijk is. Nu gebeurt het één keer per jaar. Stel dat het goed of slecht nieuws is, het is sowieso van belang om het zo snel mogelijk te weten. In de ideale wereld zou je een dagelijkse update krijgen, maar dat is wat ambitieus.

Ik zou al blij zijn als ik het meer dan één keer per jaar zou krijgen, want dan kunnen we het beleid rapper bijstellen. Nu zit ik altijd tot halverwege het jaar te wachten om te zien hoe ver we zitten. Het is echt wel blind varen op dat vlak.

De nog vereiste investeringen om de hernieuwbare energiedoelstelling in Vlaanderen te halen, zijn dus eveneens afhankelijk van heel wat onzekerheden, onder andere inzake de nog bij te stellen hernieuwbare energiemix, de exploitatie van bestaande installaties en de investeringen in energiebesparing bij particulieren,

bedrijven, overheden. Dat maakt het op dit moment niet zinvol om de vereiste investeringen precies in te schatten.

Wel is het evident dat bij de onderbouwing van de nieuwe subdoelen rekening zal worden gehouden met de vereiste investeringen in diverse scenario's en met de impact hiervan op de elektriciteitsprijs. Daarbij moet in ieder geval opgemerkt worden dat het merendeel van de impact van de hernieuwbare energiedoelstelling op de elektriciteitsprijs, veroorzaakt wordt door de hernieuwbare energie-installaties die er nu reeds staan of waarvoor reeds in het verleden engagementen werden aangegaan. De impact van de nog te maken keuzes is dus beperkt.

Tot slot moet er bovendien ook rekening mee worden gehouden dat de gerealiseerde energiebesparingen en de investeringen in hernieuwbare energie een positief effect hebben op het budget van de betrokken Vlamingen. Zeker bij te verwachten stijgende energieprijzen in de toekomst, is dat van cruciaal belang.

Het is nog wachten op de evaluatie. Het echte debat hierover zullen we volgens mij pas inhoudelijk kunnen voeren als we weer tussentijdse cijfers hebben over waar we staan, halfweg 2015. Dan zullen we echt het debat kunnen voeren en zien waar we kunnen bijsturen.

Ik heb nog wat cijfermateriaal. Het is positief dat België de indicatieve doelstellingen voor 2011-2012 heeft gehaald en dat ook de indicatieve doelstellingen voor 2013-2014 naar alle waarschijnlijkheid zullen worden gehaald. Dit is het resultaat van de inspanningen van alle gewesten en dus ook van Vlaanderen. Het aandeel hernieuwbare energie in Vlaanderen is tussen 2008 en 2013 verdubbeld tot een aandeel van 5,8 procent in 2013, een percentage dat gemeenzaam bekend is. Dit komt overeen met een totale productie van 16.367 gigawattuur of de helft van de in België geproduceerde hernieuwbare energie.

De gesprekken rond de lastenverdeling zijn nog niet afgerond. Het is uiteraard een belangrijk debat, maar anderzijds ook weer niet. Ik vind dat wij gewoon ons best moeten doen en moeten proberen om zo veel mogelijk te doen: minder doen omdat Wallonië meer doet, vind ik geen goed uitgangspunt. Onze ambitie moet blijven om een goed niveau te bereiken. We hebben de indicatieve doelstelling van 10,5 procent tegen 2020 vooropgesteld binnen de nv België.

We menen dat die doelstelling haalbaar is als we nog enkele belangrijke inspanningen leveren om de productie van groene stroom op te trekken. Ik ben het ook helemaal eens met wat de heer Bothuyne daarover zegt, voor het aandeel groene warmte hebben we echt nog heel veel potentieel. Het punt is dat het eigenlijk dubbel telt om de doelstelling te halen en dat het goedkoper is. Het is dus zowel voor het halen van de doelstelling als voor de prijszetting heel goed om voor groene warmte te kiezen. Natuurlijk blijft de uitrol van het systeem wel moeilijk. Het gaat relatief makkelijk in nieuwe woonwijken, maar de installatie vergt tijd, een zonnepaneel is veel sneller geplaatst dan een nieuw warmtenet. Er zit dus vertraging op. Bovendien – ik hoef het u eigenlijk niet te vertellen – is onze achterstand ten opzichte van Nederland en de Scandinavische landen intergalactisch. Er is dus nog marge voor verbetering, om het heel eufemistisch te zeggen.

Wij kijken heel bewust naar wind- en zonne-energie omdat het de meest kostenefficiënte technieken zijn op dit moment. Bij biomassa is er altijd het debat dat we hier al een aantal keer gevoerd hebben: waar komen de houtstromen vandaan, is dat te verantwoorden enzovoort. Zelf hebben we te weinig afvalhout dat niet bruikbaar is voor de industrie. Onlangs heb ik ook gezegd dat we voor windenergie vanaf 1 januari 2016 waarschijnlijk de steun terug kunnen doen dalen van 63 euro per megawattuur naar 53 euro per megawattuur. Het zijn twee technologieën waarvan de leercurve er een is waarbij de subsidie vanuit de overheid altijd beter wordt. We willen een duidelijke cesuur maken met het

verleden, we willen geen oversubsidiëring, want daarmee wordt het draagvlak voor hernieuwbare energie ondermijnd.

Over de Fast Lane heb ik het al gehad. Met de zonnekaart willen we vele Vlamingen mee ontzorgen om te investeren in zonnepanelen. Dat kan ook op een kostenefficiënte manier. We willen dat men online kan zien of een dak geschikt is. We werken ook verder aan een charter voor groepsaankopen van zonnepanelen, zodat ook de lokale kmo's kunnen meedoen, want dat is vandaag toch een probleem. Ook over de groene warmte heb ik het al gehad. We maken ook de steun voor warmtenetten meer flexibel. We breiden daartoe de steun uit voor warmtenetten die minstens 50 procent hernieuwbare energiebronnen hebben of door 50 procent restwarmte worden gevoed. We breiden daarmee de scope uit. U weet dat we nog steeds een budget hebben bij de call groene warmte van 10 miljoen euro, een bedrag dat tot nu niet opgebruikt wordt of waarvoor geen projecten worden ingediend. Dat is natuurlijk echt zonde, rekening houden met de kostenefficiëntie en het feit dat het dubbel telt in de resultaten voor de doelstellingen. We hebben daarom de scope uitgebreid om er zo mee voor te zorgen dat er meer projecten ingediend kunnen worden.

In verband met de samenwerkingsmechanismen voor hernieuwbare energie met andere lidstaten verwijs ik naar het Belgisch actieplan Hernieuwbare Energie, dat in 2011 bij de Europese Commissie werd ingediend. Daarin werd aangegeven dat België er alles aan zal doen om de doelstelling van 13 procent intern te realiseren.

Uit het voortgangsrapport van de Europese Commissie blijkt dat 19 van de 28 Europese lidstaten op weg zijn om hun doelstellingen te overschrijden. De landen of de regio's die heel veel met hydro kunnen doen, hebben natuurlijk een ongelooflijke voorsprong. Kijk maar naar Oostenrijk of bepaalde regio's in Duitsland. De doelstellingen blijven bij ons ambitieus, aangezien we een kleine en dichtbevolkte regio zonder watervallen zijn. We hebben dus handicaps, maar toch zijn we zeer ambitieus. Ik denk dat we dat ook moeten zijn.

Ik heb het departement LNE de opdracht gegeven om contact op te nemen met andere regio's, om te bekijken of zij overschotten hebben. Wat vijf of twee jaar geleden nog onhaalbaar was, doet zich nu wel voor: er zijn dagen dat Denemarken of andere Scandinavische landen voor 100 procent op hernieuwbare energie draaien en dus geen andere energiebronnen meer nodig hebben. Als daar nog verder wordt geïnvesteerd, zou je vrij snel in de situatie kunnen komen, volgend jaar of binnen twee of drie jaar, dat er landen zijn met overschotten. Het zou een enorm interessante piste kunnen zijn voor Vlaanderen, om te bekijken of we aan een competitieve, concurrentiële prijs hernieuwbare energie in andere landen zouden kunnen inkopen. We hebben nu gevraagd om dat eens in kaart te brengen en te onderzoeken of dat aanbod er al is. Dan wil ik op Europees vlak aankaarten dat we daartoe samenwerkingsmechanismen installeren en faciliteren.

**De voorzitter:** De heer Gryffroy heeft het woord.

**De heer Andries Gryffroy (N-VA):** Minister, dank u voor het antwoord. Hier worden enkele punten aangesneden die belangrijk genoeg zijn om op in te gaan.

De heer Danen geeft het over 13 procent voor België. Voor Vlaanderen is dat 10,5 procent. Men is dat overeengekomen toen men prognoses aan het maken was op basis van berekeningen die zich op dat ogenblik steunden op economische crisissen. Ik zie de titels nog: "We halen de Kyotonorm", maar men had er vergeten bij te zeggen dat dat dankzij de economische crisis was, voor zover je daar het woord 'dankzij' kunt gebruiken. Ondertussen zullen we – slordig gerekend – ongeveer 5 procent hoger uitkomen in 2020 met het primaire energieverbruik. Als we tegen 2020 de doelstelling van 10,5 procent voor Vlaanderen moeten halen,

kun je uitrekenen hoeveel windmolens er zouden moeten bijkomen. Maar kun je dan in de onderhandelingen over het 'burden sharing' voor het Klimaatfonds dat cijfer opnieuw op tafel leggen? Ik weet dat het Waalse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest daar momenteel niet mee willen, om dat dossier enige vooruitgang te doen boeken. Zij willen de verdeling van de gelden koppelen aan de inspanningen die moeten gebeuren. Wij in Vlaanderen zeggen dat die twee moeten losgekoppeld worden omdat dat twee verschillende discussies zijn.

Het energiegebruik ligt dus hoger dan we hebben ingeschat. Stel dat de economie opnieuw aantrekt, en we gaan naar een lichte elektrificatie van de maatschappij – elektriciteit is op zich, bij manier van spreken, een groter primair energieverbruik dan een directe brandstof zoals aardgas en fuel. De groene-warmteprojecten staan op stapel, maar zullen er misschien pas tegen 2018, 2019 zijn. Ik heb dus schrik dat we ons daar op een bepaald ogenblik met die 10,5 procent zullen vastrijden.

Een tweede belangrijke vaststelling is dat de biomassadoelstellingen zullen worden gehaald, zeker als Bee Power in Gent er ook nog eens bijkomt. Het enige waarvoor ik schrik heb, is voor post-2020, want dan zouden twee onrendabele biomassacentrales wel eens kunnen sluiten: Langerlo en Max Green. Je kunt natuurlijk zeggen dat we nu toch de doelstelling hebben gehaald, maar de vraag is natuurlijk of enkel de doelstelling primeert. Misschien moeten we de doelstelling iets lager leggen? Ik ben vooral bezorgd over productiezekerheid: hebben we nog voldoende eigen installaties en centrales die elektriciteit kunnen produceren? De biomassadoelstellingen houden enkel rekening met de doelstelling op zich, niet met het gehele plaatje. Ik weet ook dat dit past in het Energiepact waarover we het na september verder zullen hebben.

Minister, ons bruto finaal energieverbruik stijgt met 5 procent. Kunnen we opnieuw discussiëren over de doelstelling van 10,5 procent hernieuwbare energie?

**De voorzitter:** De heer Danen heeft het woord.

**De heer Johan Danen (Groen):** Minister, ik vond uw antwoord interessant. Ik kan een aantal aspecten van wat de heer Gryffroy zegt volgen, maar niet alles, natuurlijk. Ik wil er toch voor pleiten om voldoende ambitieus te blijven. Daarin volg ik u wel, minister. Ik ben er ook voorstander van om te onderhandelen met de landen die overschot hebben. Maar ik zou onze doelstelling, die toch al niet bijzonder hoog ligt, niet willen verzwakken.

Minister, het is misschien logisch dat we nu of de voorbije jaren de vooropgezette doelstelling gehaald hebben, maar tegen 2020 stijgt die doelstelling redelijk snel. Zullen we erin slagen om tegen 2020 de vooropgezette doelstelling te halen? Nu halen we 5,8 procent, maar als we tegen 2020 10,5 procent moeten halen... Het is niet meer zo ver van hier, natuurlijk.

Minister, ik moet dringend weg. Ik zal met veel interesse uw antwoord lezen in het verslag.

**De voorzitter:** De heer Bothuyne heeft het woord.

**De heer Robrecht Bothuyne (CD&V):** Ik dank de minister voor het interessante antwoord. Het is goed dat het potentieel van andere lidstaten en regio's in kaart wordt gebracht, maar we moeten natuurlijk vooral ons eigen potentieel benutten. We hebben dan geen watervallen, maar we hebben u en we hebben de intentie die we allemaal delen om een energievisie en een energiepact op te maken, met daarin een aantal doelstellingen en vooral ook een ambitieuze weg daarnaartoe, om eigen groene stroom en groene warmte te produceren. Het is heel belangrijk dat we die oefening rond energievisie en het energiepact met



de nodige spoed uitwerken en dat we daarvoor duidelijkheid en investeringszekerheid kunnen geven aan alle mensen die we straks nodig zullen hebben om onze doelstellingen rond groene stroom en warmte te behalen.

**De voorzitter:** Minister Turtelboom heeft het woord.

**Minister Annemie Turtelboom:** Ik begrijp de vraag van collega Gryffroy wat het zal geven na 2020. Anderzijds verandert het ook zo snel. Nieuwe technologieën komen snel en de rendementen van bestaande technologieën worden soms nog sterk bijgesteld. Daarom zeg ik: laat ons nu ambitieus zijn tegen 2020. Laat ons die doelstellingen zo goed mogelijk halen, en dan zullen we wel zien. Maar uiteraard moeten we heel waakzaam blijven. We mogen niet op onze lauweren rusten. Het blijft monitoren en opvolgen en kijken waar je moet bijsturen. Het blijft hard werken om elke keer onze subdoelstellingen te halen.

**De voorzitter:** De heer Gryffroy heeft het woord.

**De heer Andries Gryffroy (N-VA):** Ik heb gelukkig een rekenmachientje bij, minister. Een stijging van 243.000 naar 263.000 gigawattuur, dat is 20.000 gigawattuur. Als je daar afgerond 10 procent van neemt, gedeeld door 2500, met een vermogen per windmolen van 2,5 megawatt, betekent dat dat we 320 windmolens meer moeten plaatsen. Ik wil maar aangeven welke impact een eventuele foutieve berekening uit het verleden heeft op het halen van onze doelstelling. En er is nu soms al zoveel lokaal protest tegen windmolens. Soms wordt er zelfs een plan geschrapt. En nu moeten we plots 300 windmolens extra hebben door een foutieve berekening. Ik blijf dus met mijn vraag zitten: denkt u eraan om eventueel opnieuw over die 10,5 procent te discussiëren?

**Minister Annemie Turtelboom:** Net daarom is de noemer ook van belang. We zetten veel in op de energie-efficiëntie, omdat je zo veel gemakkelijker je doelstellingen haalt. Als je van de noemer nog 5 of 10 procent af krijgt, maakt dat een wereld van verschil om je vooropgestelde percentage te kunnen halen.

**De voorzitter:** De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Annemie Turtelboom, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het internationaal lidmaatschap van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG) – 2666 (2014-2015)**

**Voorzitter: de heer Bart Nevens**

**De voorzitter:** De heer Gryffroy heeft het woord.

**De heer Andries Gryffroy (N-VA):** Minister, de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG) is lid van zowel de Agency for the Cooperation of European Regulators (ACER) als van de Council of the European Energy Regulators (CEER). De Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG) is daar volgens ons opzoekwerk momenteel geen lid van. Ik kan begrijpen dat de VREG er vroeger geen behoefte aan had om daar lid van te zijn, want hij had een zeer beperkte functie. Maar nu ligt dat wel anders, want nu is hij ook bepalend voor de tarieven. En dus denk ik dat het wel nuttig zou zijn dat de VREG lid zou worden van die internationale reguleringsverenigingen, om zo internationale ervaringen te kunnen uitwisselen met andere landen.

Kunt u dat instrueren, zonder dat u daarmee de VREG tegen u in het harnas jaagt? Ze zijn immers nogal gevoelig voor aanduidingen vanuit de politiek. Ik zou het toch wel nuttig vinden dat de VREG daar lid van wordt. Het kan ook zijn dat

dat intussen gebeurd is. Of is er misschien een juridisch probleem, bijvoorbeeld doordat enkel de nationale regulatoren lid kunnen zijn en een regulator van een regio niet?

**De voorzitter:** De heer Schiltz heeft het woord.

**De heer Willem-Frederik Schiltz (Open Vld):** Dit is wederom een excellente vraag van collega Gryffroy. Nu de bevoegdheden over energie in ons land herschikt zijn, en meer in het bijzonder naarmate decentrale productie belangrijker wordt, kunnen we er niet aan voorbij dat kleinere, lokale energieproductie-eenheden en het distributienet van belang worden in een Europese energiepolitiek. In die zin is er misschien wel mentale ruimte om niet alleen de grote nationale regulatoren, maar ook een aantal meer regionale regulatoren toegang te verschaffen tot de Europese instellingen.

Ik weet dat het niet evident is, want de nadruk ligt op interconnectie en bevoorradingszekerheid, wat vooralsnog een nationale bevoegdheid is in de meeste lidstaten. Toch wil ik graag eens peilen hoe u dat ziet, minister. Hebt u al contacten gehad met de VREG en eventueel met uw federale collega Marghem over deze problematiek? In welke mate is er ruimte voor regionale regulatoren om toe te treden tot de Europese organisaties?

**De voorzitter:** De heer Bothuyne heeft het woord.

**De heer Robrecht Bothuyne (CD&V):** Ik zie mij nu genoodzaakt om ook te zeggen dat ik dit een excellente vraag vind en dat ik die ten volle ondersteun. *(Gelach)*

**De voorzitter:** Minister Turtelboom heeft het woord.

**Minister Annemie Turtelboom:** Collega's, de VREG is op Europees niveau actief op drie vlakken: bij de ACER, de CEER en de Association of Issuing Bodies (AIB). De Europese energieregulator ACER wordt mee bestuurd door een raad van regulatoren, waar de nationale energieregulator van elke lidstaat deel van uitmaakt. Voor België is dat de CREG. De VREG is dus geen lid en kan geen lid worden van die Europese energieregulator.

De activiteiten van de Europese regulator raken vooral aan de federale energiebevoegdheden. Meer en meer komen echter ook activiteiten inzake distributie in beeld. Binnen het overleg van de Belgische energieregulatoren, FORBEG, is daarom in 2014 de werkgroep Europa opgericht, waarin de CREG de regionale energieregulatoren brieft over de activiteiten van de Europese regulator en, indien nuttig, lopende activiteiten voorbereid worden. De essentie van de werkgroep is informatie-uitwisseling en coördinatie. De VREG zegt mij dat die samenwerking momenteel volstaat.

Naast de Europese regulator bestaat ook de CEER. Dat is een non-profitorganisatie waarin de Europese nationale toezichthouders van elektriciteit en aardgas in vrijwillige samenwerking ijveren voor de bescherming van de belangen van de energieafnemers en bijdragen tot een enkele, concurrerende en duurzame interne markt voor gas en elektriciteit in Europa. Binnen de CEER zijn verschillende werkgroepen actief, elk met een eigen focus. Opnieuw is de CREG lid van de CEER, als nationale energieregulator.

De VREG is wel lid van de AIB, een internationale vzw van organisaties die bevoegd zijn om garanties van oorsprong uit te reiken voor hun land of regio. Levering van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen moet in Vlaanderen worden gestaafd aan de hand van de voorlegging van garanties van oorsprong. Om een betrouwbaar, fraudebestendig mechanisme te gebruiken voor de

overdracht van garanties van oorsprong, is de VREG sinds 2006 actief lid van AIB. Via de hub van AIB kunnen garanties van oorsprong elektronisch in- en uitgevoerd worden tussen de leden van AIB.

**De voorzitter:** De heer Gryffroy heeft het woord.

**De heer Andries Gryffroy (N-VA):** Dat antwoord is duidelijk. We zitten dus met legale problemen om de VREG lid te maken van de Europese associaties. Ik zou toch voorstellen dat we dat verder opvolgen en kijken of er bij informele contacten misschien een mogelijkheid is om de regionale regulatoren daarin te betrekken. België staat daarin immers niet alleen. Dat is in sommige andere landen ook zo. Nu gaat de CREG bijvoorbeeld samenzitten met de Duitse regulator. De CREG is niet meer bevoegd voor het distributieniveau, enkel nog voor het transportniveau. Op die manier mist men in internationale contacten dus het volledige distributieniveau, dat bij de regio's zit.

Ik weet dat het legaal niet simpel is, maar we zouden toch moeten kijken, desnoods via samenwerking met FORBEG, of men daar toch geen stem kan krijgen bij die Europese regulatoren.

**De voorzitter:** De heer Schiltz heeft het woord.

**De heer Willem-Frederik Schiltz (Open Vld):** Ik heb natuurlijk begrip voor de juridische situatie. We moeten ook opletten dat Europese organisaties geen ratjetoe worden. In die zin is er wel nood aan een zekere inhoudelijke samenwerking. Het systeem van de werkgroepen kan daar soelaas bieden. Dan is het vooral zaak om te bekijken in welke mate de VREG er op een meer informele manier, met de CREG en met FORBEG, voor kan zorgen dat zij voor de relevante beleidsdomeinen hun stem kunnen laten horen en hun expertise aan tafel kunnen brengen.

**De voorzitter:** De vraag om uitleg is afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Annemie Turtelboom, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de versnelde afbouw van aardgasvoer uit Nederland – 2678 (2014-2015)**

**Voorzitter: de heer Bart Nevens**

**De voorzitter:** De heer Gryffroy heeft het woord.

**De heer Andries Gryffroy (N-VA):** Voorzitter, minister, collega's, u hebt ongetwijfeld gelezen dat men in Nederland beslist heeft om 30 miljard kubieke meter gas minder op te pompen. Dat gaat niet enkel over het Groningenveld, men heeft nog een heel pak kleinere velden. De productievermindering zal verdeeld worden over de twee velden. Dat kost Nederland ook een pak geld op zijn begroting, namelijk 1,2 miljard euro.

Ik heb eerder al eens een actuele vraag gesteld over de omschakeling voor een klein miljoen gezinnen in Vlaanderen. Die zou normaal gezien rond zijn tegen 2029. Vanaf 2016 zou men starten met een proefproject. We zien nu echter dat men in Nederland de kraan verder dichtknijpt, wat ik kan begrijpen, want er zijn nogal wat problemen met mensen die in de omgeving van zo'n gaswinningsgebied wonen. Men spreekt er nu in Nederland zelfs over om gas te importeren. Stel je voor: de Nederlanders zijn altijd gasexporteurs geweest en nu zouden ze plots ook deels gas gaan importeren. Dan vraag ik mij af, minister, of het geopolitiek toch niet interessant is om al vroeger te proberen over te schakelen en de datum van 2029 bijvoorbeeld met x-aantal jaren te vervroegen.

Ik heb nogal wat contacten in de gasector. De Baltische staten bijvoorbeeld, die momenteel gas krijgen vanuit Rusland, vinden dat niet veilig meer en willen nu contracten afsluiten met de LNG-terminal in Zeebrugge. Ook Duitsland is momenteel 'on speaking terms' met Zeebrugge.

Dat is uiteraard zeer goed nieuws voor Vlaanderen, want de LNG-terminals van Zeebrugge liggen nog altijd in Vlaanderen. Als we daar een ombouw kunnen doen, om Duitsland en de Baltische staten te helpen, is dat goed. Maar het zou krankjorum zijn om straks zelf in Vlaanderen in de problemen te komen, doordat we niet snel genoeg zijn omgeschakeld naar hoogcalorisch aardgas naar aanleiding van de problemen in Nederland.

Er is indertijd een inschatting gemaakt van 500 tot 700 miljoen euro investeringen in het netwerk en bij de particulieren. Ik weet dat er afspraken zijn gemaakt om dat ook in het tarief te verrekenen. Het gaat er ook om de nodige mensen te vinden om al die keuringen te doen bij de 920.000 gezinnen in de drie provincies.

Minister, houdt u rekening met een versnelde afbouw van de gastoevoer uit Nederland? Wat is de stand van zaken van het proefproject in 2016? Wat is de minimale capaciteit die Vlaanderen nodig heeft om de huidige gezinnen van laagcalorisch gas te blijven voorzien?

Stel dat Nederland de kraan toedraait. Contractueel kan het niet. Maar wat als ze echt in de problemen komen? Dan hebben ze twee mogelijkheden: de export stoppen of zelf importeren. Dat zal een kwestie zijn van money. Wat is het meest interessant voor hen, onder hun contract uitkomen of gas importeren? Minister, is het mogelijk om de volledige ombouw te versnellen?

**De voorzitter:** De heer Schiltz heeft het woord.

**De heer Willem-Frederik Schiltz (Open Vld):** De evoluties die zich in Nederland voltrekken zijn toch wel opmerkelijk. Uiteraard is bevoorradingszekerheid niet uw bevoegdheid, maar er is wel een onmiddellijke impact op de situatie in Vlaanderen, gelet op de grote gasafhankelijkheid bij ons, niet enkel voor energieproductie in elektriciteitscentrales, wat de laatste tijd een beetje afneemt, maar ook voor de huishoudens. In die zin ondersteun ik de vraag van de heer Gryffroy.

Minister, kunt u iets meer toelichting geven bij de uitrol van de omschakeling van het laagcalorisch naar het hoogcalorisch gas? Hebt u voldoende contact met minister Marghem over de bevoorradingszekerheidsproblemen?

**De voorzitter:** Minister Turtelboom heeft het woord.

**Minister Annemie Turtelboom:** Zoals ik al eens heb gezegd in een antwoord op een actuele vraag, plant Nederland al langer een geleidelijke afbouw van de export naar België, Frankrijk en Duitsland van zogenaamd Slochterengas of laagcalorisch gas. Nederland geeft aan op termijn tegen 2030 geen laagcalorisch gas meer te willen exporteren en tussen 2024 en 2030 de export te willen afbouwen. Hierbij wil Nederland wel zijn contractuele verplichtingen nakomen, wat wil zeggen dat, indien men niet voldoende laagcalorisch gas zou produceren voor de export, men bijkomend laagcalorisch gas moet produceren uit hoogcalorisch gas.

De politieke discussie in de provincie Groningen over aardbevingen en verzakkingen versnelt nu de afbouw van de Nederlandse productie. Op 23 juni 2015 kondigde mijn Nederlandse collega minister Kamp van Energie in een Kamerbrief aan dat het productieplafond voor aardgas in Groningen voor dit jaar wordt verlaagd van 39,4 naar 30 miljard kubieke meter. Dat is een aanzienlijke

verlaging met 25 procent. Men wil ook meer continu gas ontginnen, dus even veel in de zomer als in de winter, om het risico op aardbevingen in te perken. Dit betekent dat men de conversie van hoog- naar laagcalorisch gas gaat gebruiken om winterpieken op te vangen.

Tot nu toe hebben de Nederlandse autoriteiten steeds aangegeven dat de productieverminderingen in Nederland geen aanleiding geven tot een niet voorziene vermindering van de voorziene gasexport naar de buurlanden en dus van een herziening van de timing voor de afbouw. Ze blijven bij het afbouwscenario dat al lang was gecommuniceerd. Er zijn geen aanpassingen. Er is op dit moment geen enkel element dat erop wijst, formeel of informeel, dat Nederland naar een snellere afbouw wil gaan.

Het project in 2016 betreft de conversie naar hoogcalorisch gas van een gebied in Houthalen-Helchteren. Het betreft zesduizend gasaansluitingen. Omdat er een bijkomend ontvangstation voor hoogcalorisch gas nodig is in Zonhoven, zal Fluxys in 2016 een leiding van laagcalorisch gas moeten omschakelen naar hoogcalorisch gas. Die leiding bevoorraadt ook een deel van Houthalen-Helchteren, waar Infrax de aansluitingen zal omschakelen naar hoogcalorisch gas.

Omdat deze relatief kleine operatie een voorafname is voor de veel grotere conversie die op termijn nodig zal zijn om de afbouw van de export uit Nederland op te vangen, werd besloten dit project als een proefproject te beschouwen en hier de nodige ervaring op te doen. Het zal fungeren als test voor de binnen Synergrid, de federatie van netbeheerders, afgesproken werkwijzen en lastenboeken. De VREG volgt dit project op vanuit het toezicht op de investeringsplannen van Infrax Limburg, de CREG vanuit het toezicht op de investeringsplannen van Fluxys. Indien nodig, is er overleg.

Voor heel België bedroeg in 2014 de totale vraag voor laagcalorisch gas 53,5 terawattuur of 29 procent van de totale vraag naar aardgas. Zoals gezegd, hangt de bevoorradingszekerheid van aardgas op het vlak van laagcalorisch gas niet zozeer af van de productie in Nederland, maar wel van het gedeelte dat Nederland exporteert.

Bevoorradingszekerheid is een federale bevoegdheid. Het overleg met de Nederlandse autoriteiten gebeurt dus in eerste instantie via mijn federale collega minister Marghem. Zij had op 4 maart 2015 een overleg met minister Kamp, waar dit thema op de agenda stond. België overlegt regelmatig met Nederland in het kader van het Gasplatform. De volgende vergadering is op 15 juli 2015.

Omdat verschillende beleidsniveaus in ons land bevoegd zijn, werd in het verleden een speciale werkgroep 'L/H-gas' van het energieoverleg tussen de federale overheid en de gewesten (ENOVER) opgericht, onder het voorzitterschap van de FOD Economie. De laatste vergadering van deze werkgroep vond gisteren plaats op 30 juni 2015. Deze ENOVER-werkgroep volgt de gesprekken met de Nederlandse overheid over de afbouw van de export naar de buurlanden op.

Samengevat, op dit ogenblik zijn er noch informeel, noch formeel indicaties dat Nederland minder zal exporteren, wel minder produceren. Via verschillende werkgroepen is er meer dan voldoende contact om de bevoorradingszekerheid, een federale bevoegdheid, te garanderen.

**De voorzitter:** De heer Gryffroy heeft het woord.

**De heer Andries Gryffroy (N-VA):** We zitten inderdaad met een federaal-regionaal raakvlak. De bevoorradingszekerheid is federale materie. U kunt het waarschijnlijk met minister Marghem bespreken. Als de LNG-terminal in Zeebrugge almaar belangrijker wordt, ook voor andere landen die meer

onafhankelijk willen zijn van Rusland, kan het nuttig zijn voor Vlaanderen om sneller klaar te zijn met de omschakeling van laag- naar hoogcalorisch aardgas.

De vraag is: kan het technisch sneller klaar zijn dan 2029? Misschien weet u dat pas na het proefproject in 2016. Er zullen voorbereidingen moeten worden getroffen. Ik heb het toen ook bij de actuele vraag uitgerekend. U hebt gedurende al die jaren ongeveer 150 mensen permanent nodig voor de keuringen van al die meters die moeten worden omgeschakeld. Het is niet veel werk, maar het zijn wel 150 mensen. Ik probeer te wijzen op de urgentie, net omdat we een alternatief hebben.

Het is altijd heel leuk om je te kunnen beroepen op akkoorden met het buitenland, zolang er geen problemen zijn, maar een kat in het nauw krabt ook. Ik weet niet wat Nederland nog gaat doen. Als ze op een bepaald ogenblik een strenge winter hebben en nood hebben aan aardgas, gaan ze dan een verlies van 1,2 tot 2 miljard euro op de begroting blijven slikken, omdat ze een contract hebben met België? We hebben de tools in eigen handen, daarom vraag ik of we kunnen versnellen.

**De voorzitter:** De vraag om uitleg is afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Annemie Turtelboom, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de bouw van duurzame erfgoed-depots  
– 2692 (2014-2015)**

**Voorzitter: de heer Bart Nevens**

**De voorzitter:** Mevrouw Van Werde heeft het woord.

**Mevrouw Manuela Van Werde (N-VA):** Voorzitter, minister, collega's, de archivering van ons cultureel erfgoed vraagt veel zorg. Meestal gaat het om kostbare items die met de grootste voorzichtigheid behandeld moeten worden. De Vlaamse museumsector heeft dus nood aan heel goede infrastructuur.

Recent onderzoek laat uitschijnen dat de zware richtlijnen die we jarenlang hebben gehanteerd voor het bewaren van kunstwerken niet noodzakelijk zo streng hadden moeten zijn. Uit dat onderzoek zou blijken dat museumobjecten helemaal geen regressie ondervinden van langzame schommelingen in temperatuur en luchtvochtigheid.

Het FotoMuseum Antwerpen koos om voor de bouw van zijn nieuwe depot te gaan voor klimaatneutraliteit. Daarbij baseert het Fotomuseum zich op de Declaration of Environmental Guidelines, richtlijnen over het binnenklimaat voor de bewaring van erfgoedcollecties en -objecten. Dat document somt de aanbevelingen op zoals opgesteld door de Bizot Group, een internationale groep van musea die regelmatig tentoonstellingen organiseren, het American Institute for Conservation (AIC) en het Australian Institute for the Conservation of Cultural Materials (AICCM).

Door de nieuwste technieken en materialen toe te passen, kunnen we 'slimme' depots bouwen, en dat zou betekenen dat we minder moeten investeren in energieverbruik.

Minister, zijn de criteria volgens dewelke het FotoMuseum zijn depot bouwt conform de Vlaamse richtlijnen inzake energie-efficiëntie? Op welke manier kunt u bijdragen aan het energievriendelijker maken van het bestaande museum-patrimonium? In hoeverre kan dit patrimonium klimaatneutraal worden gemaakt?

**De voorzitter:** Minister Turtelboom heeft het woord.

**Minister Annemie Turtelboom:** De Declaration of Environmental Guidelines volgens dewelke het Antwerpse FotoMuseum zijn nieuwe depot zal ontwikkelen, bevat richtlijnen voor optimale temperatuur en relatieve vochtigheid voor het bewaren van erfgoedcollecties en -objecten. Het bouwteam bepaalt autonoom, en overeenkomstig het toekomstige gebruik van het gebouw, wat de gewenste prestaties zijn op het vlak van binnentemperatuur en relatieve vochtigheid. Zo zullen er andere gewenste prestaties zijn voor een museumdepot dan voor een drukkerij, een operatiezaal of een restaurant. De keuze om soepelere richtlijnen toe te passen voor de gewenste temperatuur en relatieve vochtigheid en zo te zorgen voor een lager energieverbruik, verheugt mij uiteraard als minister van Energie.

De Vlaamse energieprestatieregelgeving legt voor nieuwe musea en nieuwe opslagruimtes eisen vast op het vlak van de isolatie van de constructieonderdelen zoals muur, dak en vloer, de algemene isolatie via het K-peil en op het vlak van de ventilatievoorzieningen. De eisen aan ventilatie voor niet-residentiële gebouwen bepalen welke ventilatiedebieten het ventilatiesysteem moet kunnen realiseren. De EPB-regelgeving (energieprestatie en binnenklimaat) legt echter geen prestatiecriteria of eisen vast op vlak van binnentemperatuur en relatieve vochtigheid. Er is dan ook geen conformiteitstoets mogelijk.

Voor vergunningsplichtige renovaties van bestaande musea is de EPB-regelgeving eveneens van toepassing. De eisen voor renovaties bestaan uit isolatie-eisen voor vernieuwde en nageïsoleerde constructieonderdelen, ventilatie-eisen en eisen aan nieuwe en vernieuwde technische installaties.

Daarnaast bereid ik een besluit voor waarin vanaf 2017 de EPB-eisen voor nieuwe en ingrijpend gerenoveerde musea worden uitgebreid met een E-peileis. Dit besluit wordt op zeer korte termijn voorgelegd aan de Vlaamse Regering.

De uitgangspunten voor klimaatneutraliteit van duurzame depots behoren tot de beleidsbevoegdheid van mijn collega Joke Schauvliege.

**De voorzitter:** Mevrouw Van Werde heeft het woord.

**Mevrouw Manuela Van Werde (N-VA):** Minister, ik dank u voor de informatie. Ik besluit daaruit dat ik mijn vraag het beste ook kan stellen aan minister Schauvliege.

**De voorzitter:** De vraag om uitleg is afgehandeld.